

Lýkožrout smrkový v horských smrčínách – hrozba, nebo příležitost?

Miroslav Havira, Vojtěch Čada

Článek předkládá důležitá fakta související s managementem kůrovce v přirozených horských smrčínách Jeseníků, jež jsou dnes většinou chráněny nejvyšším stupněm ochrany, a také reakce na obavy z jejich ztráty

v případě gradace lýkožrouta smrkového. Pro lepší zařazení role kůrovců ve fungování přirozených horských smrčín do kontextu managementu uvádíme rovněž několik teoretických východisek.

Přirozený horský smrkový les v NPR Praděd. Foto Miroslav Havira

Lýkožrout smrkový je již delší dobu široce diskutovaným tématem. Prvotním katalyzátorem debat v Česku byl velkoplošný rozpad smrčín na Šumavě. V oblasti střední Evropy pak lze zmínit i důsledky vichřice Alžbeta s následnou gradací lýkožrouta smrkového z listopadu 2004 v Tatrách na Slovensku. Dnes je v Česku tato diskuse umocněna rozpadem hospodářských lesů v oblasti severní Moravy. Základní otázkou je, pokud doputuje lýkožrout smrkový do nejvyšších poloh Jeseníků – bude to představovat pro dnešní horské lesy hrozbu, anebo to bude naopak příležitost?

Disturbance jako hybná síla

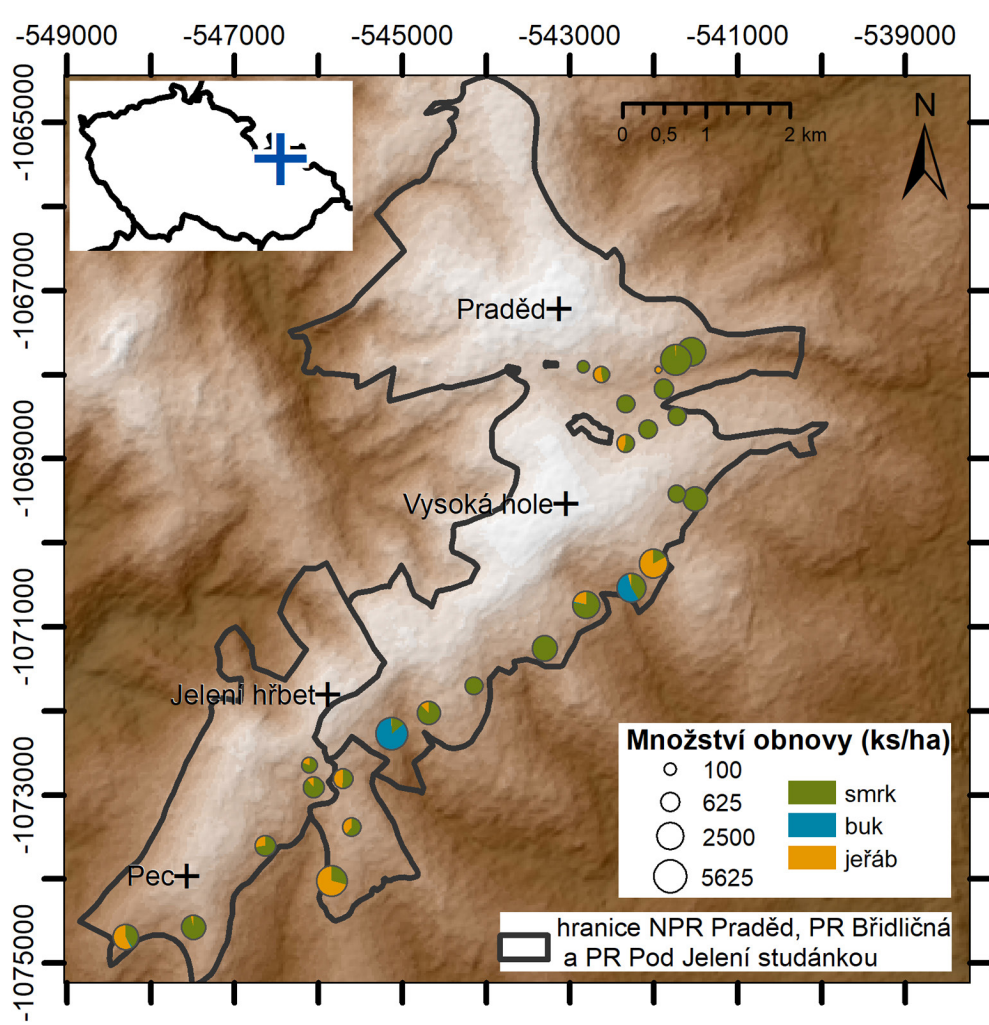
Výsledky vědeckých prací posledních desetiletí přinesly řadu nových poznatků týkajících se dynamiky a obnovy horských smrkových lesů. Nejvýznamnějším z nich je skutečnost, že stabilita horského lesa tkví v jeho dynamickém vývoji na různých časových a prostorových úrovních. Tyto poznatky posouvají dosavadní chápání dynamiky zejména horských smrčín od relativně rovnovážného stavu ke stavu dynamickému, jehož hlavním aktérem jsou přirozená narušení – disturbance.

V případě středoevropských horských lesů jsou hlavními disturbančními faktory vichřice a gradace podkorního hmyzu (lýkožrouta smrkového), které působí ve vzájemné interakci. Rovnice je poměrně jednoduchá: v důsledku silného větru dojde k nahromadění dostatečného množství materiálu – stromů vhodných pro reprodukci podkorního hmyzu, jehož populace se v průběhu několika vegetačních sezon mnohonásobně zvýší tak, že je schopen znásobit rozsah narušení. Na průběh gradace lýkožrouta mají nejvýznamnější vliv klimatické podmínky, určitým spouštěčem gradace může být klimaticky suchá perioda.

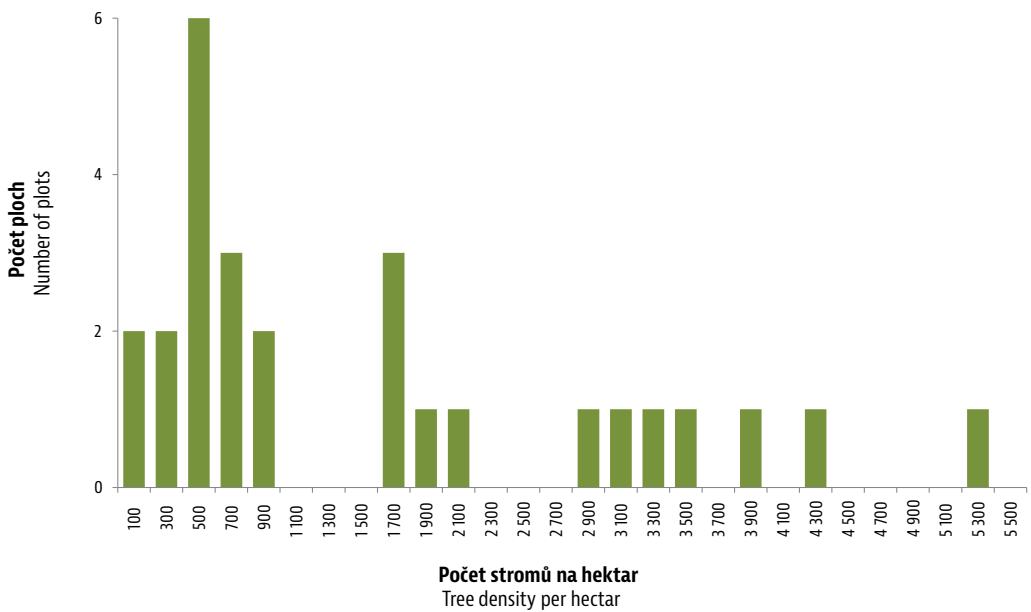
Děje se tak především v důsledku toho, že porosty na větších plochách dospějí do věku, kdy mají vyšší predispozici k narušení větrem a podkorním hmyzem. Věk hraje důležitou roli, protože vůči oběma faktorům jsou mladé (resp. vzrůstově menší) stromy relativně odolné. Proto se ani samotná narušení nevyskytují náhodně, ale jednou za určitou dobu (desetiletí až staletí) v určitých porostech majících vyšší predispozici na tyto události (Čada et al. 2016)

Dopad disturbance na horský les

Posuňme se o krok dál. Každá disturbance vytváří v lesním ekosystému nové prostředí, které je z hlediska ochrany ekosystémových procesů i biologické rozmanitosti klíčové. Toto prostředí bývá

Hustota odrostlé obnovy v nejceněnějších partiích horských smrčín NPR Praděd, PR Pod Jelení studánkou a PR Břidličná. Vypracoval Vojtěch Čada

Početnost odrostlé obnovy v rámci jednotlivých výzkumných ploch v přepočtu na hektar (NPR Praděd, PR Pod Jelení studánkou, PR Břidličná). Vypracoval Miroslav Havira

